

Notitie

Startbijeenkomst Herziening 'Spoorboekje voor maatschappelijke voorzieningen (2008)'

12 maart 2013, 14:30-17:00u

Aanwezigen (13):

Desiree Meulenbroek	Oss
Nicoline Waanders	Assen
Poldy Koot	Assen
Daniel van Noordenne	Rotterdam
Vincent Thunnissen	Apeldoorn
Rianne Lenselink	Bronckhorst
Jan Kruit	Borger-Odoorn
Guust Linders	VNG
Joop Pennings	BZK
Jannie Schonewille	(BZK) Werkgroep Krimp 'Leefbaarheid en voorzieningen'
Anita Keita	Penta Rho
Ingrid de Moel	Bouwstenen
Eva van Bunningen	Student TUE (afstudeerder)

Inleiding door Ingrid de Moel:

Het 'spoorboekje voor sociaal' is gepubliceerd in 2008 door VNG aan de hand van de documenten 'Bouwstenen voor Sociaal' (VROM) en 'De kosten in beeld, de kosten verdeeld'. De VNG heeft aangegeven dat het spoorboekje aan een update toe is.

In dit kader moet er geïnventariseerd worden waar bij gemeenten behoefte aan is met betrekking tot een nieuw boekje. Het moet helpen bij vraagstukken waar gemeenten mee worstelen, zowel in landelijk als stedelijk gebied. De doelgroep van het nieuwe boekje betreft niet enkel de gemeente, maar ook andere (maatschappelijke) partijen die werkzaam zijn in het veld.

BZK (Joop Pennings):

Binnen BZK zijn meerdere werkgroepen bezig met het thema krimp; met betrekking tot zorg, onderwijs, leefbaarheid en voorzieningen en financiën. De werkgroepen worden gevormd door medewerkers van gemeenten en andere mensen uit het veld. Vanuit hun perspectief geven zij aan tegen vraagstukken aan te lopen met betrekking tot voorzieningen, dan wel maatschappelijk vastgoed. Vraagstukken zijn bijv. programmeren op regionale schaal, bewonersinitiatieven, nieuw beleid (decentralisaties), herbestemming. Pennings geeft aan dat verscheidene personen uit de werkgroep hebben aangegeven daarom te willen meedenken en meewerken aan een nieuwe invulling van het 'spoorboekje'. Het is voor hen ook een kans samen te werken boven de eigen thema's uit.

Ingrid: Het 'spoorboekje' behelst al deze thema's, hierin komen de verschillende perspectieven juist bij elkaar.

Toelichting casussen:

De aanwezige gemeenten zijn gevraagd een korte toelichting te geven op de huidige stand van zaken omtrent voorzieningenplanning in hun gemeenten. Deze komen als volgt aan bod:

Oss (Desiree Meulenbroek)

Fase: Het vertalen van de visie naar concrete acties, dit is overleg met alle partijen in het veld.

In Oss is geen sprake van krimp, echter wel van ontgroening, geen anticipeergebeid.

In 2009 heeft de Raad een integraal voorzieningenbeleid vastgesteld. 'Integraal' om ad hoc beleid en oneerlijke besluiten te voorkomen (dat partijen die het hardst schreeuwen de meeste middelen krijgen toegeschoven). De jaren 2011 en 2012 stonden in het teken van de uitwerking van de visie (minder meters, minder kosten, maar een betere benutting). In 2013 wordt er *samen en met iedereen* toegewerkt naar een voorzieningenkaart 2030. Bij het gezamenlijke overleg zijn ook de voetbalclub, zorginstelling, corporatie, ontwikkelaar en niet te vergeten de individuele burger betrokken. De laatste genoemde worden in kleine groepen uitgenodigd, zodat daadwerkelijk gediscussieerd kan worden over bepaalde thema's. Het is een open gesprek, maar gemeenten moeten opereren binnen bepaalde kaders (e.g. financieel) en deze moeten wel duidelijk zijn voor de gesprekspartner. De gesprekken worden gehouden per (deel)gebied.

- Onderwijs en krimp; nieuwbouw/vervanging? Het is een gezamenlijk probleem waarvoor gezamenlijk oplossingen zijn geformuleerd. Het gaat om 'doe democratie' en co-productie.

Vraagstukken:

- Wat doe je met leegkomende of leegstaande gebouwen? Leegstand zowel permanent als gedurende een gedeelte van de dag (onderbezetting).
- Open staan voor burgerinitiatieven
- Raad en college in andere rollen.

Assen (Poldy Koot)

Fase: Uitvoering van de visie aan de hand van 30 concrete projecten (Uitvoeringsprogramma Doen!; samengesteld uit de 2 programma's zorg en welzijn en werk en inkomen).

De aanpak van Assen gaat volgens landelijke uitgangspunten. De visie, vastgesteld in 2011, betreft: Slim, simpel en samenhangend; zorg voor de kwetsbare, een bereidwillige samenleving en nieuw voor oud vastgoed. In 2012 is deze visie vertaald in 30 concrete acties. In 2013 gaan deze acties uitgevoerd worden onder project *Doen!*. Een van de acties betreft het plan van aanpak van MFA's en wijkcentra, waarin rekening gehouden moet worden met de door te voeren bezuinigingen, een nulmeting moet gedaan worden met betrekking tot bezetting en exploitatie van accommodaties, en vóór juni 2013 scenario's moeten ontwikkeld worden voor een mogelijke toekomstige aanpak van deze voorzieningen. Bij scenario's kan gedacht worden aan bijvoorbeeld beheer door een beheerdersechtpaar, het afstoten van de accommodatie of de uitvoering van welzijnsactiviteiten in een andere accommodatie.

Inhoud van het programma moet leidend zijn aan het vastgoed. Maar hoe ga je dat doen in het kader van de bezuinigingen? Voorheen was er sturing op het geld en daarmee sturing op vastgoed, er moet nu geschakeld worden naar de sturing op inhoud en activiteiten (het sociale programma). Wat de inhoud moet worden is echter moeilijk te bepalen. Wat willen burgers, waar hebben ze behoefte aan? Dit moet natuurlijk ook politiek worden afgedicht.

Vraagstukken:

- Inhoud leidend ten opzichte van geld en vastgoed; hoe krijg je dat voor elkaar?
- Interne organisatie; hoe ziet de nieuwe ambtelijke structuur eruit? Bijkomend punt is ook de aankomende verkiezingen. Om hier als partij is positief licht te kunnen staan kunnen er na de herfst geen slecht nieuws gesprekken meer gehouden worden.
- Loslaten in vertrouwen.

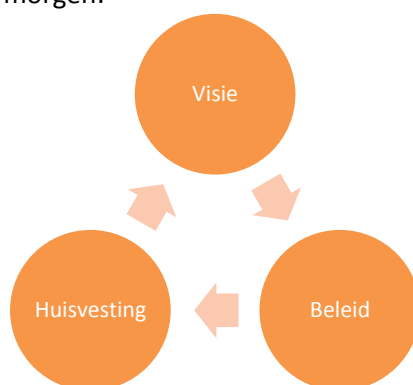
Rotterdam (Daniel van Noordenne)

Fase: Een vastgoedbedrijf opgezet. Nu moet nagegaan worden waar precies behoefte aan is; activiteiten en dan vastgoed.

In 2009 is al het (maatschappelijk) vastgoed van 14 diensten gecentreerd in een vastgoed bedrijf. Duidelijk werd dat er te veel voorzieningen waren voor het aantal bewoners in de stad. En is een inventarisatie gemaakt van het aantal vierkante meters, de exploitatie, het gebruik en de behoefte. Nu moeten vraag en aanbod gematched worden en daarvoor moet onder andere gezocht worden naar het juiste schaalniveau. Maar er zijn tot nu toe weinig uitspraken over hoe je zo iets op dit moment aan kunt pakken. Er is geen uniformiteit meer in de zin dat er per 'X' aantal bewoners een zekere voorziening moet zijn. De vorming van een visie en het vertalen naar concrete plannen staat tot 2015 in de ijskast. We gaan eerst kijken wat er precies nodig is.

Het vastgoed moet afwachtend zijn, de vraag moet leidend zijn. Minder vastgoed is nodig om die vraag te beantwoorden. Maar het leegkomen van gebouwen, weerhoudt partijen (in de gemeente) om acties te ondernemen. Het is aan de afdeling vastgoed om leeggekomen gebouwen in te zetten voor andere huurders, bijvoorbeeld zorg. Echter moet ook voorzichtig worden omgegaan met de transformatie van gebouwen voor zorginstellingen. Het aantal zorgbehoevenden groeit nu, maar is ook relatief snel weer over zijn piek heen. En vastgoed staat lang!

De voorzieningenplanning is een continu proces een lange termijn visie is niet mogelijk, het gaat om werken in nu en morgen:

Het netwerk moet beter benut worden, dan dienen ook oplossingen voor leegstand zich aan. Het huisvesten van activiteiten is namelijk niet het probleem, er staat daarvoor genoeg vastgoed. Ook moeten gebiedsnetwerken opgezet worden; duidelijk moet zijn wie waar zit, welke activiteiten worden uitgevoerd enzovoorts. Partijen moeten gestimuleerd worden samen te werken.

De gemeente vraagt in de voorzieningenplanning medewerking van instellingen en burgers. Niet alle gebouwen kunnen in stand gehouden worden en/of financieel ondersteund worden. Er moet meer klantgericht te werk gegaan worden en samenwerkingen moeten in stand gebracht worden om

eventuele problemen op te lossen. De vastgoedportefeuille moet opgeschoond worden. Vastgoed moet een doel dienen, is dit niet het geval dan kan het gebouw af gestoten worden.

Vraagstukken:

- Hoe geef je vorm aan het beleid van voorzieningen?
- Wat is de rol van de medewerker binnen de gemeente? Wat is de toegevoegde waarde van de rol die de gemeente wil spelen?
- Hoe meet je de behoefte (vraag)? Het gaat hierbij niet om voorzieningenplanning, maar om een toereikend voorzieningenniveau.

Bronckhorst (Rianne Lenselink)

Fase: Uitvoering voorzieningenplan 'De toekomst van Bronckhorst'

Bronckhorst ligt in een anticipeerregio, maar wat betekent dat? Binnenkort is $1/3^e$ van de bevolking 65+ en zal er in 2030 een leerling daling zijn van 30%. Daarnaast zal de overheid zich meer terughoudend opstellen en minder financiële middelen uitreiken.

In 5 bijeenkomsten met inwoners uit verschillende gebieden zijn de thema's: zorg en welzijn, economie, accommodaties, ruimte en dienstverlening besproken. Aan de hand daarvan is aan visie ontwikkeld. Uiteraard krijg je niet elke inwoners achter het plan, maar de onderdelen zijn aangedragen door inwoners. Dorpshuizen ziet men niet als een gemeentelijke taak. Ontmoeten kan op diverse plekken, hieraan draagt de gemeente financieel niet bij. Het onderhouden van zwembaden ziet de gemeente ook niet als taak. Zwembaden liggen ook in de omliggende gemeenten. Dit is ook ter sprake gekomen in regionaal overleg, ook op Achterhoek-niveau. Buitensportaccommodaties zijn geprivatiseerd. Binnensportaccommodaties krijgen een bezuinigingstaak. Nu het duidelijk wordt dat de gemeente accommodaties gaat afstoten of financiering stopzet geven private partijen aan geïnteresseerd te zijn in het overnemen van de voorziening of de accommodatie. Ondanks dat enkele accommodatie/voorzieningen geen financiële middelen meer krijgen van de gemeente blijven die accommodaties waarschijnlijk toch open.

Wat betreft het onderwijs gaat kwaliteit van het onderwijs voor op de leefbaarheid in de dorpen. Een fusie van scholen is het gevolg. In Bronckhorst was een christelijke-, katholieke- en openbare basisschool gevestigd. Deze fuseren nu in Steenderen. Het is een moeizaam proces voor schoolbesturen, want zij moeten het uiteindelijk vormgeven. Dit gebeurt wel. De productiviteit komt voort uit zowel financieel- als kwaliteitsgericht denken van schoolbesturen.

Vraagstukken:

- Wat doe je met leegkomend vastgoed? Woningbouw is in deze regio niet mogelijk in verband met regionale afspraken betreffende woningbouw. Zorginstellingen kunnen gehuisvest maar de vraag is of je dat wilt in het kader van de nieuwe decentralisaties.
- Hoe ziet de nieuwe ambtelijke organisatie eruit? Vraagt om nieuwe competenties. Komt er een laag met gebiedswethouders, die verbinden als taakstelling hebben tussen gebied/inwoners en beleid?

Borger-Odoorn (Jan Kruit)

Fase: Uitvoering.

Borger-Odoorn bestaat uit 25 kernen; lintdorpen en Drentse dorpen. In 2020 is 50% van de bevolking boven de 65+. Er zijn veel voorzieningen in het gebied en dus veel vastgoed. Een voorbeeld zijn de dorpshuizen in de lintdorpen. Een lintdorp is circa 200 meter breed, maar wel kilometers lang en heeft daarom meerdere dorpshuizen, soms 4 op 3.000 inwoners!

Het aantal meters moet minder worden, maar daarin tegen moet meer kwaliteit geboden worden. Er is een inventarisatie gemaakt van de kosten en normbedragen zijn vastgesteld. De ondergrens voor scholen is gezet op 50 leerlingen (ongeacht de opheffingsnorm die het rijk stelt). Hierdoor zijn 3 scholen gesloten.

Borger-Odoorn omarmt de krimp en probeert deze niet te bestrijden. We proberen realistisch te zijn. Omliggende gemeente (die ook krimpen) doen dit niet. Echter krijg je hierdoor ook meer inzicht in de bewegingen van de bewoners, deze overstijgen de gemeente grenzen. Burgers maken gebruik van voorzieningen in de buurgemeenten. Grensoverschrijdend werken (regionaal verband) is echter lastig ('regional commitment'). Wellicht omdat de situatie elders minder erg is. Een voorbeeld is het regelen van het regionale vervoersnetwerk. Groningen wil hierbij niet aan tafel komen, terwijl Borger-Odoorn daar wel van afhankelijk is.

Het vastgoed- en voorzieningenbeleid is continu en word daarom continu herzien.

Vraagstukken:

- Hoe kom je tot regionale samenwerking?
- Loslaten ipv regisseren
- Hoe geef je mobiliteit vorm?
- Wat doe je met leegkomend vastgoed?

Apeldoorn (Vincent Thunnissen)

Er was 500 miljoen m2 maatschappelijk vastgoed, waarvan 50% leeg stond. Tot zover de case Apeldoorn.

De term 'voorzieningen' wordt gebruikt voor 'maatschappelijk vastgoed' en de 'activiteiten'. Echter moeten deze los van elkaar gezien worden. Beleid moet gemaakt worden op de desbetreffende afdeling en niet bij het vastgoedbedrijf. Gemeente kunnen slecht schakelen, instellingen kunnen dit wel; als je instellingen hun huisvesting afneemt vinden zij snel een nieuwe accommodatie. Zij willen blijven bestaan en spannen zich daarvoor in. De gemeente moet hiervoor ook de mogelijkheid geven door los te laten, maar ook toe te staan.

WVTTK aan de hand van de casussen

Mobiliteit

Schonewille: Hoe houd je voorzieningen bereikbaar?

Koot: De bereikbaarheid (dichtbij gelegen) van voorzieningen is heel Nederlands. Neem als alternatief het buitenland, waar kinderen met de bus opgehaald worden om naar school gebracht te worden. Voorzieningen kunnen dus ook verder weg gelegen zijn, mits de bereikbaarheid goed geregeld is.

Van Noordenne: Dan krijg je wel te maken met een bijkomend probleem. Als bewoners zich niet gaan vestigen omdat er geen voorzieningen zijn, krijg je te maken met een leeglopende regio. Het is de mindset van de gehele bevolking die dan moet wijzigen.

Schonewille: Een dorp zonder voorzieningen hoeft niet minder leefbaar te zijn blijkt uit onderzoek. Een dorps huis is dus niet per definitie nodig. Echter een plek voor ontmoeting is wel belangrijk om initiatieven te laten ontstaan.

Inzetten van financiële prikkels

Pennings: Wellicht is het inzetten van financiële prikkels op een andere manier mogelijk, waardoor bijv. Een regio gestimuleerd wordt om vervoer in samenwerking op te pakken.

De nieuwe handreiking

Voorzieningenplanning is een continu proces, geen stappenplan van A naar B. Het nieuwe boekje moet daarom een soort menukaart worden. Het menu betreft dan alle thema's waarop men keuzes moet maken. Denkkader kan de vastgoedloze gemeente zijn. In beeld brengen wat de consequenties van bepaalde keuzes kunnen zijn: verschillende uitkomsten zijn mogelijk. Leitmotif: wat helpt partijen in deze transitie periode vooruit? Ook rekening houden met dat diverse partijen vanuit verschillend station op de route op de trein stappen.

Zeker iets opnemen over:

- Verantwoordelijkheid burgers
- Vervoer, bereikbaarheid, mobiliteit
- Digitale voorzieningen
- Transitie periode

Over de uiteindelijke vorm van het boekje kan nog getwist worden, misschien een waaier? Relaties tussen bepaalde acties en gevolgen moeten duidelijk worden in het boekje. Ondanks dat er verschillende tussen gebieden zijn (bijv. steden en/of landelijke krimpgebieden), moeten algemene uitspraken gedaan worden. Echter moet weer gewaakt worden voor te algemene uitspraken waar niemand iets aan heeft. Er moet iets gemaakt worden waar partijen iets aan hebben en dat gezag heeft.

De casussen moeten voor de zomer gedraaid worden, zodat in de zomer aan het boekje geschreven kan worden. In November zou dan de nieuwe handreiking gepresenteerd kunnen worden.

Afspraken

Het voorstel betreffende de casussen is om iedere gemeente een dagdeel te bezoeken en tijdens het bezoek de casus gedetailleerd te bespreken. Ook experts op het gebied van de problemen in het gebied kunnen daarvoor uitgenodigd worden om een mogelijke aanpak door te lichten. Dit wordt bilateraal afgestemd. Aanvullingen op de lijst van deskundigen graag aan Ingrid doorgeven.

Ingrid de Moel en Anita Keita gaan aan de slag met de verkregen informatie en proberen een lijst van thema's te maken die relevant zijn en aan bod moeten komen in de nieuwe handreiking.